

crkva u svijetu

RAZGOVORI

DALEKO OD TRIUMFALIZMA ALI I OD DEFETIZMA

Sibe Zaninović

Vjerska kriza koja je zahvatila široke razmjere u dušama vjernika i veliki otpad, kojemu smo svakodnevni svjedoci, prouzrokovali su, što je sasvim naravno, ozbiljan katolički ispit savjesti, samokritiku rada i djelovanja Crkve i katolika kroz stoljeća. Mnogo ima katolika koji, impresionirani tim pojavama, upadaju u stanje malodušnosti, podliježu kompleksu manje vrijednosti. Mnogi od njih kopajući po povijesnim zbivanjima Crkve, gotovo bih rekao, s užitkom iznose tamne strane crkvenih povijesnih zbivanja pronalazeći u njima jedine uzroke mnogih nevolja koje su snašle ne samo Crkvu, nego i svijet. Rijetko ćeš od takvih čuti jednu pohvalnu riječ o plodnom utjecaju Crkve na progresivan rast čovječanstva kroz povijest. Prema njima Crkva kao da je u svom povijesnom hodu neprekidno upadala iz jedne u drugu pogrešku.

Ne smijemo upadati u triumfalizam i kazati da je Crkva u svome ljudskom hodu kroz povijest uvijek bila barjaktar napretka, uvijek u cjelini bila vjerna onome što je propovijedala. U svom ljudskom elementu Crkva je tijekom povijesti znala i griješiti, ona se ponekad nije znala snaći u trenutku povijesti koji je proživljavala, događalo se da nije znala uočiti znakove vremena, a ponekad je ponegdje vukla i natrag. Međutim, ta nas konstatacija ne smije voditi malodušju, najmanje pak u defetizam. Kada okrenemo medalju, konstatirat ćemo kako su goleme zasluge Crkve i kršćanstva za svestran napredak, za rast i proširenje kulture i civilizacije, a posebno za afirmaciju čovjeka i čovječjeg dostojanstva, za obranu neotuđivih prava čovjeka. Razmotrivši jednu i drugu stranu medalje, objektivno ćemo morati priznati da progresivna uloga Crkve u povijesti čovječanstva daleko premašuje negativne strane njezina utjecaja. Dosta je usporediti djelovanje Crkve s djelovanjem onih koji su se stoljećima pojavljivali na povijesnoj pozornici kao njezini protivnici i takmaci. Ta će nam usporedba pomoći da neprestano i objektivno uočimo veličinu uloge koju je odigrala Crkva u povijesti ljudskoga roda.

Ne smijemo se, dakle, predavati ni triumfalizmu, a ni defetizmu. Moramo realistički promotriti stvari kakve jesu. Ne prikrivati povijesnu istinu ni pred njom zatvoriti oči bila nam ugodna ili ne, radilo se o uspjesima ili propustima, afirmaciji ili zatajivanju. Ne smijemo, međutim, ostati slijepi i gluhi pred manama i pogreškama i drugih. Ne zbog toga da bi druge osuđivali, nego da bismo sebi mogli objektivnije suditi. Ne smijemo biti napuhani i držati da nemamo potrebe od drugih učiti, ali ne smijemo biti opsjednuti osjećajem manje vrijednosti pa smatrati da i drugi nemaju što naučiti od nas. Uvijek moramo biti pripravnici ulaziti u dijalog s onima koji ne misle kao i mi. Ulazeći u dijalog, moramo biti spremni i na primanje i na davanje, ali samo u položaju i odnosu pune i stvarne ravnopravnosti. Uzajamno poštovanje i priznanje pune ravnopravnosti onima koji ne misle kao mi bitan je preduvjet skladnog, mirnog i progresivnog društvenog napretka.

* * *

Naš se katolički tisak — ne mislim samo na ovaj u Hrvatskoj i Jugoslaviji — više puta superkritički odnosi prema povijesnim zbivanjima u Katoličkoj Crkvi. Rijetko ćeš tamo naći pozitivnih ocjena o zbivanjima u Crkvi. U katoličkom tisku možemo npr. čitati da Rim, tj. Katolička Crkva, snosi glavnu krivicu za istočni raskol. O Luteru se piše kao da bi on zapravo bio svetac, kad ne bi bilo pape i katoličke hijerarhije. Za pojavu ateizma su prema tom tisku isključivo krivi kršćani, ali u prvom redu katolici. Neprijeporno je da i Rim ima svoj udio krivice u pojavi istočnog raskola; nedvojbeno je da je papinski dvor i život hijerarhije doprinio pojavi Lutera i zapadnog raskola; nesumljivo je, nadalje, da je nedosljedan život i kršćana i katolika doprinio pojavi i širenju ateizma i indiferentizma. Simplificistički bi, međutim, bilo prikazivati kao da bi Crkva bila glavni ili čak isključivi krivac i uzročnik tih pojava. Borba za ozdravljenje unutrašnjih prilika u Crkvi i među kršćanima mogla je zauzeti i drugi pravac. Sv. Franjo, sv. Dominik, sv. Ignacije, da ne spominjemo druge, spadali su među najveće »kontestatore« u prošlosti Crkve, kao što npr., po mom skromnom mišljenju, s. Tereza iz Skoplja spada među najveće pozitivne contestatore sadašnjeg crkvenog trenutka.

* * *

U katoličkom se tisku pojavljuje tvrdnja, da je Crkva bila prihvatila gledišta kako je samo muškarac pravi i potpuni čovjek, a žena da je samo manjkavi i neuspjeli muškarac. Da je bilo takvih mišljenja u Crkvi, to možemo i dopustiti, ali takva mišljenja nisu nikada bila mišljenja Crkve. Dokazom je činjenica da je Crkva neprekidno od svog početka pa do danas častila kao najvećeg i najsavršenijeg čovjeka — koji po svojoj osobnoj veličini i svetosti dolazi odmah iza Bogočovjeka — ženu, Bl. Djevicu Mariju. Dokazom je i činjenica što je Crkva tijekom čitave svoje povijesti uzdizala na čast oltara i častila kao svece i žene: mučenice, djevice, supruge, majke i udovice. Crkva je, dakle, oduvijek smatrala ženu potpunim čovjekom, a nismo tek danas do te spoznaje došli.

Prigovara se katolicima da na bračne odnose gledaju kao na nešto manje vrijedno, posebno kada je govor o svećeničkom celibatu. Davno prije II vatikanskog sabora nas su na zaručničkim poukama naši duhovni pastiri učili, da su bračni odnosi sveta stvar. Učili su nas, da pravilno usmjeren i kršćanskim moralnim načelima usklađen bračni život predstavlja put kojim se bračni drugovi uspinju do kršćanskog savršenstva.

Kad se mi vjernici opredjelujemo za svećenički celibat, mi time izražavamo želju, da oni koji odabiru svećeništvo za svoj životni put shvate što je Krist htio reći riječima: »...ima i takvih koji se odriču ženidbe radi kraljevstva nebeskoga«, jer je i sam Krist navedenim riječima dodao: »Tko može shvatiti neka shvati« (Mt 19,12).

Što se, dakle, tiče moralnim zakonima usklađenog seksualnog života u braku mogao je u Crkvi postojati veći ili manji broj onih koji su maniheistički gledali na taj sektor ljudskoga života, vjerojatno ih ima i danas, ali nema nikakva osnova da se takva shvaćanja uopćavaju i prikazuju kao shvaćanje Crkve.

Vrlo često nailazimo i u nas na tvrdnju, da se Crkva bila identificirala s kapitalističkim društvenim poretkom, da su katolici branili zastarjele društvene sustave i proglašavali ih vječnima, da se nismo znali na vrijeme napredno socijalno orijentirati. Ne nijećemo da je među katolicima bilo takvih gledišta, da su možda čak i prevladavala, ali potrebno je naglasiti, da takva gledišta ni u nas ni u svijetu među katolicima nisu bila općenita. Svaki nepristrani promatrač katoličkih gibanja kroz posljednjih sto godina morat će priznati da je i naučavajuća Crkva pokazivala veliki interes za pitanja socijalne pravde kao i to da su u svih, naročito zapadnih katoličkih naroda, postojale značajne grupe koje su se u svome radu u socijalno-ekonomskom pogledu vrlo napredno opredjeljivale.

* * *

Ponavljam. Ne smijemo triumfalistički gledati na povijesni put Crkve ni na djelovanje katolika u prošlosti. Uočavajući i iskreno priznajući pogreške prijašnjih generacija, ne smijemo se prepustiti osjećaju malodušnosti niti, zahvaćeni kompleksom manje vrijednosti, upadati u defetizam. Moramo, međutim, uvijek imati pred očima da i mi možemo pogriješiti, kao što su griješili i oni koji su živjeli prije nas. Ne samo to. Moramo biti svjesni, da će buduće generacije nalaziti pogrešaka i u našem radu čak i onda kad se najsavjesnije budemo trudili da ljudski i kršćanski budemo najsuvremeniji. Bez obzira na to, ili baš s obzirom na to, moramo se truditi da stvarno i objektivno uočavamo znakove vremena u kojem živimo, da što bolje razumijemo njihov smisao te da naš katolički apostolat usmjerimo u pravcu koji će najbolje odgovarati potrebama suvremenog čovjeka. Moramo naime uvijek biti svjesni činjenice, da su i čovjek i društvo dinamične kategorije u stanju neprekidnog razvitka. Slijedom toga, ako hoćemo da naš apostolat bude uspješan, moramo učiniti isto tako da uvijek bude dinamičan. Pomno moramo pratiti ten-

dencije razvitka i našu apostolsku aktivnost neprekidno usklađivati potrebama konkretnog povijesnog trenutka.

U toj akciji posebno moramo paziti da ne upadnemo u konformizam s pomodnim ideologijama. Moramo ostati sposobni kritički ispitivati nas same i ono što se oko nas zbiva. Samo ćemo na taj način moći zaista objektivno uočiti potrebe konkretnog čovjeka i konkretnog društva i biti sposobni primijeniti odgovarajući način apostolog djelovanja. Pri tome nam mora biti kristalno jasno, što od kršćanske baštine koju namiremo novim generacijama spada u zaklad Objavljene Istine koju, istina, možemo produbljivati i u svezi s novim ljudskim dostignućima razumu prihvatljivije tumačiti, ali koja u svojoj biti ostaje vječna i nepromjenljiva; odnosno moramo biti na čistu: što od naše kršćanske baštine podliježe mijenama uvjetovanim konkretnim povijesnim situacijama, što pak ne.

PRIZNANJE

A. Marius

Sa strahom izgovaram ono što si mi zapovijedio, što mi savjetuješ, čime me mučiš. Nemir je u želji ljubavi. Ne tvoj. Nemir moj i tjeskoba: svih koji Te se boje. I vole. Priželjkujući mir izvan sjetila. Iznad volje.

Bože. Jedini.

Dokle ćemo izgovarati riječ kojom si osmislio postojanje, a da se ne ranjavamo? Međusobno i u sebi. Iako si Otac, nisi — čini se — upravljač svakog našeg susreta. Kao da zaboravljaš da smo nezreli. I savitljivi. Od zle volje.

Svejedno, najbolje je da si Otac. I onima koji su se otuđili. I onima koji ne znaju što hoće. I svima koji iz straha ne ljube.

Bože. Jedini. Imamo riječ. Dar Tvoje molitve. Ne nebo.

U otkucajima jednog ranjavog srca kojim protječe pijesak i oceani šume.

— Ljubi! — potičeš i prekoraš, dočaravaš i — izmičeš. Bližnji je, Gospode, dalek mojoj želji. I bolestan. Ne umije Te iskazati. Sa zavjetnom vatrom potisnutom kao odgodom na nekom nedostiživom, vanvremenskom oltaru. I ne misli (bezumlje!) da je tijelo sve: neopozivo kao upornost duše, do smrti opipljivo, do pakla i do Vječnosti zastrašujuće.

Učitelju. Dobri. Izbrisi još jednu stranicu nesmisla. I tako svaki dan. Na kraju je priznanje: da ne znamo što smo zapravo u sebi.

Je li itko pokušao da mi uroni u oči, istražujući do kandila? Tvoja je ruka nesigurna ogleđana u molitvi. Možda ja, ni nitko od nas ne moli. A govor nam je nerazumljiv u ulici. U gomilama zaglušujući.